

Ikääntyneiden asumisen kehittämisen hyviä käytäntöjä kunnissa ja hyvinvointialueilla

Ympäristöministeriön julkaisuja
2023:39

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Ikääntyneiden asumisen kehittämisen hyviä käytäntöjä kunnissa ja hyvinvointialueilla

Jeremias Kortelainen, Nella Koivula, Tiina Koivula, Noora Luomala, Jenna Siltala, Taru Aihinen ja Olli Oosi

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Ympäristöministeriöministeriö

CC BY-NC-ND 4.0

ISBN pdf: 978-952-361-053-8

ISSN pdf: 2490-1024

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kansikuva, kuvat s. 10, 20, 28 ja 33 Teemu Kuusimurto, Ympäristöministeriön kuvapankki

Kuvat s. 3 ja 15 Janne Ulvinen, Ympäristöministeriön kuvapankki

Helsinki 2023

Ikääntyneiden asumisen kehittämisen hyviä käytäntöjä kunnissa ja hyvinvointialueilla

Ympäristöministeriön julkaisu 2023:39		Teema	Asuminen
Julkaisija	Ympäristöministeriö		
Tekijä/t	Jeremias Kortelainen, Nella Koivula, Tiina Koivula, Noora Luomala, Jenna Siltala, Taru Aihinen ja Olli Oosi		
Kieli	suomi	Sivumäärä	48

Tiivistelmä

Tässä julkaisussa kuvataan Ikäohjelmassa vuosina 2020–2023 toteutettujen ikääntyneiden asumisen kehittämishankkeiden hyviä käytäntöjä ja esimerkkejä kunnista ja hyvinvointialueilta. Kuvaukset pohjautuvat hankkeiden tuottamiin materiaaleihin sekä haastatteluaineistoon.

Teemoittain jäsenneyllä esittelyllä tuodaan näkyviksi ikääntyneiden asumisen kehittämisen laaja-alaista luonnetta ja erilaisia ratkaisuja ikäystävällisyyden tukemisessa. Ikääntyneiden kotona asumisen mahdollistaminen edellyttää kuntien aktiivista ja monipuolista asumisen ennakkointia ja varautumista sekä toimintamalleja kuntien ja hyvinvointialueiden väliseen yhteistyöhön.

Kunta voi tukea ikääntyneitä asukkaita neuvonnalla. Myös erilaisilla avustuksilla voidaan parantaa asuntojen soveltuvuutta ikääntyville. Asuinalueiden ikäystävällisyyden ja yhteisöllisyyden vahvistamisella edistetään arjessa pärjäämistä ja hyvinvointia. Monipuolisen asuntokannan tuottamiseksi hyvinvointialueilla kehitetään sosiaalihuoltolain mukaista yhteisöllisiä asumista ja kunnissa muita välimuotoisia asumisratkaisuja ikääntyneille.

Asiasanat asuminen, ikääntyneet, ennakkointi, varautuminen, kunnat, hyvinvointialueet

ISBN PDF 978-952-361-053-8 **ISSN PDF** 2490-1024

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-053-8>

God praxis för förbättrandet av de äldres boende i kommunerna och välfärdsområdena

---

Miljöministeriets publikationer 2023:39		Tema	Boende
Utgivare	Miljöministeriet		
Författare	Jeremias Kortelainen, Nella Koivula, Tiina Koivula, Noora Luomala, Jenna Siltala, Taru Aihinen och Olli Oosi		
Språk	finska	Sidantal	48

Referat

I denna publikation presenteras god praxis och exempel på projekt för förbättrandet av äldres boende som genomförts i det nationella åldersprogrammet 2020–2023 i kommuner och välfärdsområden. Beskrivningarna baserar sig på material och intervjuer som producerats i projekten.

Presentationerna som sammanställts enligt tema syftar till att synliggöra att förbättrandet av äldres boende sker på bred fränt och lyfta fram olika lösningar för att främja äldreanpassningen. För att göra det möjligt för äldre att bo hemma krävs det att kommunerna aktivt och mångsidigt förutser och förbereder lösningar för boende samt att det skapas verksamhetsmodeller för samarbete mellan kommunerna och välfärdsområdena.

Kommunen kan stödja äldre invånare genom rådgivning. Också olika understöd kan utnyttjas för att förbättra bostädernas lämplighet för äldre. Genom att främja äldreanpassningen och stärka gemenskapen i bostadsområdena kan man förbättra de äldres välbefinnande och möjligheter att klara sig i vardagen. För att producera ett mångsidigt bostadsbestånd utvecklas i välfärdsområdena gemenskapsboende enligt socialvårdslagen och i kommunerna andra mellanboendelösningar för äldre.

Nyckelord äldre, boende, prognostisering, beredskap, kommuner, välfärdsområden

---

ISBN PDF 978-952-361-053-8 **ISSN PDF** 2490-1024

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-053-8>

Good practices in municipalities and wellbeing services counties for the development of housing for older people

---

Publications of the Ministry of the Environment 2023:39	Subject	Housing
Publisher	Ministry of the Environment	
Author(s)	Jeremias Kortelainen, Nella Koivula, Tiina Koivula, Noora Luomala, Jenna Siltala, Taru Aihinen and Olli Oosi	
Language	Finnish	Pages 48

Abstract

This report describes the good practices of the projects to develop housing for older people implemented in the programme on ageing in 2020–2023, with examples from municipalities and wellbeing services counties. The descriptions are based on interview data and materials produced in the projects.

Organised by theme, the report highlights the wide-ranging nature of the work to develop housing for older people and different kinds of solutions for supporting age-friendly living. To enable older people to live at home, municipalities should anticipate the housing needs in an active and versatile manner and prepare for these, and municipalities and wellbeing services counties should develop models for mutual cooperation.

Municipalities can support older residents through counselling. Various kinds of grants can also be used to adapt housing to better suit the needs of older people. Strengthening the age-friendliness and communality of residential areas promotes older people's wellbeing and helps them cope with everyday life. To produce a versatile housing stock, the wellbeing services counties are developing communal housing in accordance with the Social Welfare Act, and municipalities are exploring other intermediate housing solutions for older people.

Keywords housing, older people, foresight, preparedness, municipalities, wellbeing services counties

---

ISBN PDF 978-952-361-053-8 **ISSN PDF** 2490-1024

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-053-8>

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Kuntien toimet ikääntyneiden asumista koskevassa laaja-alaisessa ennakoinnissa ja varautumisessa.....	9
3	Hyvinvointialueiden toiminta ikääntyneiden asumisen edistämässä	14
4	Ikääntyneiden oman ennakoinnin ja varautumisen tukeminen	19
5	Monipuoliset ikääntyneiden asumisratkaisut	24
6	Ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittäminen	33
7	Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyyden tukeminen.....	38
	Liitteet	44
	Lähteet.....	48

1 Johdanto

Kansallisena tavoitteena Suomessa on, että ikäihmiset voivat asua kotona mahdollisimman pitkään ja palveluja kotiin on saatavilla. Kotona asumisen mahdollistaminen edellyttää kuntien aktiivista ja laaja-alaista asumisen ennakointia ja varautumista, jotta asunnot ja asuinympäristöt vastaavat ikääntyneiden muuttuviin tarpeisiin.

Kunnissa tulee tunnistaa tarve ennakoida ikääntyvän väestön asumistarpeita ja varautua niihin, kartoittaa tarvittavat poikkihallinnollisuutta vaativat toimenpiteet ja varmistaa tarvittavien toimenpiteiden jatkuvuus viemällä niitä osaksi suunnitelmia ja strategioita. Toteutuakseen tämä edellyttää moniammatillista yhteistyötä ja riittävää tietopohjaa alueen asuntokannasta ja sen kehittämismahdollisuuksista sekä väestön tarpeista.

Hyvinvointialueiden ja kuntien väliseen tehtävänjakoon ikääntyneiden asumisen kehittämisessä liittyy vielä ratkaisemattomia kysymyksiä. Tähän on kehitetty alueellisia toimintamalleja käyttöön otettaviksi. Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön kehittäminen on yksi tärkeimmistä kysymyksistä ikääntyneiden asuinolojen parantamisessa.

Ikääntyneillä itsellään on merkittävä rooli asumisensa ennakoinnissa. Kunta voi tukea ikääntyneitä asukkaita neuvonnalla riittävän varhaisessa vaiheessa jo ennen toimintakyvyn heikkenemistä. Myös erilaisilla avustuksilla voidaan parantaa asuntojen soveltuvuutta ikääntyville.

Tutkimuksissa nousee usein esille toive monipuolisesta asuntokannasta, joka vastaa monenlaisiin tarpeisiin. Viime aikoina on kehitetty sosiaalihuoltolain mukaisia yhteisöllisiä asumismuotoja. Yhteisöllinen asuminen järjestetään esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa ikääntyneellä on käytössään tarpeitaan vastaava asunto sekä kaikille yhteisiä tiloja ja yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa.

Useissa kunnissa on suunniteltu ja kehitetty erilaisia tavallisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen väliin sijoitettavia välimuotoisia ratkaisuja. Tavoitteena on pystyä yhdistämään asumiseen palveluja siten, ettei ikääntyneiden tarvitsisi muuttaa palvelutarpeen kasvaessa.

Kotona asumisen sujuminen ei rajoitu vain asuntoon, vaan asuinympäristön tulee tukea ikääntyneiden hyvinvointia ja pärjäämistä. Ikäystävällinen asuinympäristö tukee ikääntyneiden liikkumista ja mahdollistaa heille erilaisten palvelujen ja viher- ja muiden ulkoilalueiden käytön.

Suureen osaan viime vuosina kehitetyistä asumisratkaisuksista sisältyy yhteisöllisiä tekoja, jotka tukevat hyvinvointia. Asumisen yhteisöllisyyttä lisäävien erilaisten ratkaisujen (mm. yhteisökorttelien) ohella tilojen suunnittelussa voidaan huomioida yhteisöllisyys toteuttamalla tiloja, joissa ikääntyneet voivat tavata toisiaan yhteisen tekemisen merkeissä. Lisäksi ikääntyneiden yhteistä toimintaa voidaan tukea järjestämällä tapahtumia ja viriketoimintaa.

Tässä julkaisussa kuvataan Ikäohjelmassa vuosina 2020–2023 toteutettujen hankkeiden hyviä käytäntöjä ja toimintamalleja, jotta myös muut kunnat ja hyvinvointialueet voisivat hyödyntää niitä. Niiden kuvaukset pohjautuvat hankkeiden tuottamiin materiaaleihin sekä haastatteluaineistoon. Teemoittain jäsennellyllä julkaisulla tuodaan näkyviksi ikääntyneiden asumisen kehittämisen laaja-alaista luonnetta ja erilaisia ratkaisuja ikäystävällisyyden tukemiseen.

2 Kuntien toimet ikääntyneiden asumista koskevassa laaja-alaisessa ennakoinnissa ja varautumisessa

Jotta kunta voi laaja-alaisesti ennakoida ikääntyneiden asumista ja varautua siihen, sen on tunnistettava ikääntyneiden asumisen tarpeiden ja niihin varautumisen merkitys ja vietävä ennakointi ja varautuminen osaksi kunnan strategisia asiakirjoja. Toteutuakseen tämä edellyttää poikkihallinnollista yhteistyötä ja riittävää tietopohjaa alueen toimintaympäristöstä ja väestön tarpeista.

Ikääntyneiden asumista koskeva ennakointi ja varautuminen osana kunnan tehtäviä

Ikääntyneiden asumista koskevaa ennakointia ja varautumista osana kunnan strategia-työtä voidaan toteuttaa ikääntyneiden asumiseen keskittyvän toimenpideohjelman kautta. Toimenpideohjelmaan voidaan sisällyttää kotona asumisen tukeminen, uusien asuimratkaisujen ja olemassa olevan asuntokannan kehittäminen, asuinympäristön suunnittelu ja kehittäminen sekä ikääntyneiden asumisen neuvonta ja ohjaus.

Toimenpiteiden toteuttaminen edellyttää kunnan sisäistä poikkihallinnollista yhteistyötä. Lisäksi yhteistyötä tulee tehdä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden, kuten yritysten ja järjestöjen, kanssa.

Keskeisessä osassa ikääntyneiden asumista koskevaa laaja-alaista ennakkointia ja varautumista ovat maankäytön yleissuunnitelmat ja kaavoitussuunnittelu, joilla voidaan edistää ikääntyneille sopivien asumisratkaisujen toteuttamista yhteistyössä kunnan toimialojen kanssa. Ennakointia ja varautumista voidaan toteuttaa myös alueiden käyttöä koskevissa suunnitelmissa ja toimintamalleissa, joissa huomioidaan ikäystävällinen ja viihtyisä asuin-ympäristö ja mahdollisuudet yhteisölliseen toimintaan.

Esimerkki: Osallistavat työpajat ja ennakkoinnin ja varautumisen toimintamalli

Suonenjoen Savon Villin Lännen ikääntyneiden asumisen ["Master Plan"-hankkeessa](#) toteutettiin useita osallistavia työpajoja, joilla lisättiin ikääntyneiden asumista koskevaa ennakkointia ja varautumista. Tuloksena syntyi ikääntyneiden asumisen ennakkoinnin ja varautumisen toimintamalli, joka tukee kuntien yhteiskehittämistä ja toimijoiden laajaa osallistamista asumisratkaisujen toteuttamisessa. Toimintamallin pääteemat ovat ikäystävällinen toimintakulttuuri ja strategiatyö, ikääntymisen ennakkointi ja ikääntymiseen varautuminen, yksin asuminen ja yksinäisyyden torjunta, asumisen muodot ja mahdollisuudet, ikäystävällinen ympäristö ja osallistava kumppanuus. Alueen kunnat ottivat käyttöön yhteisen sähköisen palveluhakemiston, johon on koottu kuntien sekä yritysten ja kolmannen sektorin toimijoiden ikäihmisille suunnatut palvelut. Kunnissa otettiin myös käyttöön liikkuva neuvontapalvelu, joka jalkautuu ikäihmisten arjessa käyttämiin paikkoihin, kuten kaappoihin, apteekkeihin, toreille ja tapahtumiin.

Esimerkki: Ikäihmisten asumisen kehittäminen – dataa ja kehittämisideoita

Lappeenrannan kaupungin hankkeessa muodostettiin laajasti kerätyn tiedon pohjalta nykytilanneanalyysi, jossa on tarkasteltu ikäihmisten nykyisiä asumisen muotoja, määriä, sijoittumista ja näiden kehittymistä. Asuinrakennusten esteettömyyttä kaupungin alueella kartoitettiin laskemalla hissittömien kerrostalojen alueelliset määrät. Paikkatietoanalyysia tehtiin hahmottamaan miten saavutettavia lähipalvelut ovat ikääntyneille asukkaille eri alueilla. Analyysien avulla selvitettiin, minne ikääntyneille sopivaa asumista kannattaa järjestää tulevaisuudessa. Hankkeen aikana laadittiin erikseen teemakohtaiset kehittämiskortit (asuminen, hyvinvointi ja toimintakyky, yhteisöllisyys ja kohtaamispaikat sekä yhteistyö ja vuorovaikutus), joissa esitellään teeman lähtökohdat, tavoitteet ja kehittämisideat. Aineistoa ja tuloksia hyödynnetään Lappeenrannan asuntopoliittisen ohjelman laatimisessa sekä yleis- ja asema-kaava-suunnittelun ja ikääntyneiden asumispalvelujen suunnittelun tukena.

[Lisätietoja hankkeesta \(Lappeenrannan kaupunki\)](#)

Asumisen tarpeiden ja toiveiden kartoittaminen

Kunnat ja hyvinvointialueet voivat vahvistaa ikääntyneiden asumista koskevaa ennakkointia ja varautumista kartoittamalla ikääntyneiden toiveita ja tarpeita. Toiveita huomioimalla ja kunnioittamalla luodaan paremmin räätälöityjä asumisratkaisuja, jotka tukevat kotona asumista, hyvinvointia ja itsenäisyyttä.

Asumisen tarpeita ja varautumisen tilannetta voidaan selvittää ikääntyneille tai heidän läheisilleen osoitettujen kyselyjen avulla. Ne voivat sisältää kysymyksiä asumisesta, palveluista, elämänlaadusta ja digimahdollisuuksista. Keskeistä on nykyhetken tilanteen lisäksi kartoittaa, millaisia tulevaisuuden toiveita ja tarpeita ikääntyneillä on asumisensa suhteen.

Kyselyt suunnataan usein yli 65-vuotiaille asukkaille, mutta niitä kannattaa kohdentaa jo yli 55-vuotiaille. Laajemmalla ikärajausella voidaan herättää asukkaita pohtimaan oman asumisen tilannetta hyvissä ajoin. Kyselyillä voidaan saada tietoa myös siitä, miten hyvin ikääntyneet ovat itse suunnitelleet asumistaan sekä arvioineet tarpeitaan ja niiden muuttumista.

Asumisen tarpeita ja varautumista voidaan selvittää järjestämällä työpajoja, joissa hyödynnetään kyselyistä saatuja tuloksia. Työpajojen osallistujat voivat koostua ikääntyneistä asukkaista, kuntien ja hyvinvointialueiden edustajista, poliittisista päättäjistä, ikäihmisten asumisratkaisujen toteuttajista.

Esimerkki: Ytyä – yhteisöllisyyttä, turvaa ja kasvua keskustoihin

Perusturvakeskus Saarikan toteuttaman Yhteisöllisyyttä, turvaa ja kasvua keskustoihin -hankkeen toimintamalli perustui usean kunnan ja ulkopuolisen sote-toimijan väliseen aktiiviseen yhteistyöhön. Hankkeessa kerättiin laajasti tietoa ikääntyvien asumiseen ja palveluihin liittyvistä tarpeista ja toiveista ikääntyneille suunnatulla kyselyllä (vastaajamäärä oli 1 197). Kyselyn tuloksia työstettiin työpajoissa, joihin osallistui kuntien edustajia, poliittisia päättäjiä ja ikääntyneitä. Tietoa hyödynnettiin alueen kuntien hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa: osana hanketta osallistuttiin Karstulan ja Kyyjärven hyvinvointisuunnitelmien laatimiseen ikäihmisten asumisen osalta.

Kyselyn toteutustavalla on huomattu olevan vaikutusta ikääntyneiden vastausaktiivisyyteen. Suuria vastausprosentteja ovat keränneet kyselyt, joihin on ollut mahdollista vastata paperisena ja joiden mukana on lähetetty maksettu vastauskuori. Sähköisesti toteutetut kyselyt eivät ole kaikille ikääntyneille saavutettavia tai helposti käytettäviä.

”Kyselyllä saavutettiin sellaista tietoa, joka teknisten palveluiden on hyvä ottaa huomioon uutta asumisen ennakointia ja ympäristösuunnittelua tehdessään.”

Ikääntyneille soveltuvilla menetelmillä on tärkeä rooli, jotta kuulluksi tuleminen on aidosti mahdollista. Vastuu asukkaille suunnattujen kyselyiden ja kartoitusten hyödyntämisestä on usein kunnilla, joten niiden sitoutuminen ja riittävä resursointi on tulosten vakiinnuttamisen kannalta keskeistä.

Ikääntyneiden asumisesta kerätyn tiedon hyödyntäminen

Ikääntyneiden asumisen tarpeista ja tulevaisuuden toiveista kerättyä tietoa voi hyödyntää:

- ikääntyneiden palveluoppaissa
- kuntien hyvinvointikertomuksissa ja -suunnitelmissa

- asumisen kehittämissuunnitelmissa ja toimenpideohjelmissa, asuntopoliittisissa ohjelmissa
- ikääntyneiden asumiseen liittyvien toimintamallien luomisessa ja
- maankäytön suunnittelussa.

Ikääntyneiden asumisesta kerättyä tietoa on hyödynnetty paikkatietoanalyysissa, jonka avulla tehtiin johtopäätöksiä eri alueista ja niihin liittyvistä tarpeista. Tietoa on käytetty hyväksi myös asiakasanalyysissa, jossa kartoitettiin kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoivan väliin sijoitettavia asumisratkaisuja ja niiden tarvetta. Lisäksi tiedon pohjalta on muodostettu ikäihmisten asumisen nykytilakuva, jonka pohjalta laaditaan asumisen kehittämistoimenpiteiden suunnitelma. Nykytila-analyysissa tutkittiin fyysiseen rakennuskantaan ja ympäristöön liittyviä sekä sosioekonomisia tekijöitä.

Esimerkki: Asutaan yhdessä

Kuopion kaupungin Asutaan yhdessä -hankkeessa kartoitettiin ikääntyneiden asumisen tarpeita maaseutualueilla tavallisen vuokra-asumisen, palveluasumisen ja kevyemmän välimuotoisen asumisen osalta sekä kuultiin näiden alueiden ikäihmisten asumiseen liittyviä toimijoita ja yksityisiä vuokranantajia. Hankkeessa arvioitiin Kuopion kaupungin vuokrataloyhtiö Niiralan Kulma Oy:n asuntokannan ja maaseutukeskusten vanhustenkotiyhdistysten asuntojen soveltuvuutta ikäihmisille. Tuloksena oli, että vuokra-asuntokantaa tulee kehittää ja peruskorjata edelleen kysynnän ja tarpeiden mukaan. Tuloksia hyödynnetään tulevaisuudessa osana ikäihmisten asumisen kehittämistä.

3 Hyvinvointialueiden toiminta ikääntyneiden asumisen edistämässä

Kuntien ja hyvinvointialueiden välinen yhteistyö ja niiden väliset toimivat toimintamallit ovat tärkeässä roolissa ikääntyneiden asumisen kehittämisessä. Kummallakin toimijalla on omat tehtävänsä, joiden toteuttamisessa tarvitaan hyvää yhteistyötä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden välinen tehtävienjako

Kuntien ja hyvinvointialueiden välisestä tehtävienjaosta ja yhteistyöstä säädetään usealla lailla. Esimerkiksi laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) säädetään hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyövelvoitteista ja neuvottelumenettelyistä.

Kuntien ja hyvinvointialueiden on laadittava suunnitelma toimenpiteistä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi osana hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. Hyvinvointialueiden on sisällytettävä suunnitelmaan toimenpiteet iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.¹

Lainsäädäntö edellyttää, että sekä kunnat että hyvinvointialueet ennakoivat ikääntyneiden asumisen tarpeita ja toteuttavat niitä vastaavia asumisen kehittämistoimia. Ikääntyneitä tulee myös neuvoa oman asumisen ennakoinnissa ja itsenäistä asumista tukevien ratkaisujen toteuttamisessa.

Kunnilla on yhdessä hyvinvointialueiden kanssa jaettu vastuu asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä. Hyvinvointialueiden toiminnan alkamisen jälkeen kuntien tehtävänä ikääntyneiden asumisen näkökulmasta on

- hyvinvointia ja terveyttä edistävä toiminta
- kotona asumista tukeva toiminta ja erilaisten asumisratkaisujen edistäminen
- asuinalueiden kehittäminen ikäystävällisiksi ja
- yhdyskuntasuunnittelu ja kaavoitus.²

”Kunnilla on rooli asumisessa. Se mielletään hyvinvointialueen asiaksi, mutta on paljon ikääntyneitä, joille keskeisessä roolissa ei ole hyvinvointialue vaan ympäristö ja asunnot.”

Hyvinvointialueiden ja kuntien välillä on neljä ikääntyneiden asumisen kehittämisen ja tukemisen yhteistyön aluetta:

1. Uusien asumispalveluyksiköiden suunnittelu: ikäihmisten palveluista ja kaavoituksesta vastaavien toimijoiden välinen yhteistyö.
2. Asuntopolitiikka ja asumisen strategiat: kunnan eri toimijoiden välinen yhteistyö (mm. kaavoitus, maankäyttö, vuokratyhtiöt, asuntotoimi ja sosiaalitoimi).
3. Ikääntyneille suunnatun asuntokannan kehittäminen: mm. nykyisten asuntojen kehittämistoimenpiteet edellyttävät yhteistyötä esimerkiksi tarvekartoitusten ja asiakasneuvonnan osalta.
4. Asiakastasolla tapahtuva yhteistyö: esimerkiksi kunnan vuokratyhtiön ja sote-palvelujen järjestäjien välinen yhteistyö asukkaan asumisen tukemiseksi.³

1 Vanhuspalvelulaki (980/2012, 5 §)

2 Koramo ym. 2023.

3 Tupala ym. 2018.

Ikääntyneiden asumisen kehittämisen näkökulmasta keskeisimpiä kuntien toimijoita ovat asuntotoimen, vuokrataloyhtiöiden ja kaavoituksen ja maankäytön edustajat sekä alueen vanhus- ja vammaisjärjestöt ja yritykset⁴. Hyvinvointialueiden ja kuntien välisestä yhteistyöstä sovittaessa on huomioitava alueelliset erityispiirteet ja lähtökohdat. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhdyspinnassa toimivien roolit ja vastuut tulisi kuvata yhteistyön sujuvuuden takaamiseksi.⁵

Kuntien ja hyvinvointialueiden välisen yhteistyön keskeisimmiksi kehittämisalueiksi on tunnistettu:

- strategisen suunnittelun mahdollistavat yhteistyörakenteet hyvinvointialueen ja kuntien välillä
- palveluverkon suunnittelu tarvelähtöisesti ja tietoon pohjautuen ja
- ikääntyneet huomioivan asumisen ja asumisen tuen järjestämisen käytäntöjen sopiminen.⁶

Esimerkki: Yhteisellä ryhmällä ryhtiä yhteistyöhön

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen hankkeessa luotiin kuntien ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön tueksi ikääntyvien asumisen kehittämisen yhteistyöryhmä. Sen tarkoituksena on mahdollistaa ikääntyneiden asumisen ennakointi ja kotona asumisen tukeminen sekä kehittää ikääntyville ystävällistä, kodikasta, viihtyisää, esteetöntä ja turvallista asuinympäristöä. Työryhmän tavoitteena on selkeyttää ja täsmentää ikääntyvien kotona asumisen tukemisen ja asumisen ennakoinnin vastuita hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen sekä ikääntyneiden ja heidän läheistensä välillä. Yhteistyöryhmä kokoontuu kaksi kertaa vuodessa.

4 Koramo ym. 2023.

5 Kuntaliitto 2022.

6 Koramo ym. 2023.

Esimerkki: Työryhmä tukee maakuntatason päätöksentekoa

Varsinais-Suomen Ikäasumisen hankkeessa tehtiin laajaa ja tavoitteellista työtä kuntien ja hyvinvointialueen viranhaltijoiden välillä. Yhteistyöhön osallistettiin myös vanhusneuvostot ja järjestöjä. Hankkeen tuloksena syntyi kuntien ja hyvinvointialueen yhteinen työryhmä, joka käsittelee erityisryhmien asumiseen, maankäyttöön ja liikkumiseen liittyviä asioita ja valmistelee päätöksenteon tueksi asiat, joihin vaaditaan linjauksia maakunnan tasolla. Työryhmä aloittaa toimintansa syksyllä 2023.

Selkeät rakenteet ja riittävät resurssit yhteistyölle

Tekijöitä, jotka tukevat kuntien ja hyvinvointialueiden välistä yhteistyötä ikääntyneiden asumisen edistämiseksi:

- Erialaisten alueiden paikallisten tarpeiden ja jo tehdyn alueellisen kehittämistyön huomioiminen. Harvaan asutuilla seuduilla arjessa selviytyminen on haasteellisempaa kuin kaupungeissa. Alueelliset erot tulee huomioida toimintamalleja ja rakenteita suunniteltaessa.
- Kuntien ja hyvinvointialueiden välinen yhteistyö edellyttää riittävää resursointia henkilöstön ja määrärahojen osalta sekä sitoutumista. Yhteistyö ja toimivien suhteiden ylläpito vievät aikaa ja vaativat onnistuakseen resursseja.
- Toimiva yhteistyö edellyttää yhteyshenkilöiden tunnistamista ja selkeää vastuunjakoa kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Yhteistyön ei tule rakentua yksittäisten työntekijöiden aktiivisuuden varaan, jotta yhteistyörakenteista ei tule haavoittuvaisia henkilöstövaihdoiksi. Siksi yhteistyölle tulee muodostaa selkeät rakenteet ja vastuut toimijoiden välillä.
- Onnistuneet toimintamallit edellyttävät myös aktiivista viestintää asukkaille ja yhteistyötä alueen järjestöjen kanssa. Ikääntyneiden asumisen muutostarpeiden ennakoinnista ja niihin varautumisesta tulee viestiä avoimesti. Tietoa tulee jakaa niin kuntalaisille, sidosryhmille kuin päättäjillekin, jotta kuntien ja hyvinvointialueiden välinen yhteistyö on vaikuttavaa ja tuloksellista.

Esimerkki: Laaja tiedonkeruu yhteistyön rakentamisen pohjana

Lapin hyvinvointialueen hankkeessa luotiin suositukset alueen ikäihmisten asumisen kehittämiseksi. Suositusten tavoitteena on lisätä kevyempiä ikääntyville tarkoitettuja asumismuotoja ja hillitä ympärivuorokautisen palveluasumisen tarpeen kasvua. Ne pohjautuivat laajaan kunnilta kerättyyn ikääntyneiden asumista koskevaan tietoon, kuntien ja hyvinvointialueiden välisiin keskusteluihin ja asukkaille suunnattuihin kyselyihin. Suositukset sisältävät tiedot alueen kaikista ikäihmisille tarkoitetuista asumiskohteista (laitoshoito, ympärivuorokautinen palveluasuminen, yhteisöllinen asuminen, senioriasunnot ja ikääntyneiden vuokra-asunnot).

Hyvinvointialueiden toiminta ikääntyneiden asumisen tukemiseksi

Ikääntyneiden asumisen kehittämisen toimenpiteet tulee sitoa osaksi hyvinvointialueen strategiaa. Hyvinvointialueiden toiminta ikääntyneiden kotona asumisen tukemiseksi vaatii yhteistyötä alueen kuntien kanssa. Hyvinvointialueet voivat tukea ikääntyneiden asumista ja ennakointia myös omassa toiminnassaan.

Ikäneuvolatoiminnan avulla on mahdollista kasvattaa ikääntyneiden omaa tietoisuutta asumista koskevasta ennakoinnista ja varautumisesta. Toiminnalla pystytään ennaltaehkäisemään ja ennakoimaan asumiseen liittyviä haasteita ja tukemaan kotona asumista. Ikäneuvolatoiminnan yhteydessä on mahdollista tarjota myös asumisneuvontaa. Sen toimenpiteitä voivat olla kotikäynnit, yhteistyö muiden toimijoiden ja omaisten kanssa, hakemusten täyttämisen, asuntoesittelyihin osallistuminen, neuvonta ja ohjaus muihin palveluihin.

4 Ikääntyneiden oman ennakoinnin ja varautumisen tukeminen

Asumisen ennakointia ja muutoksiin varautumista voidaan tukea esimerkiksi tiedottamalla asumiseen vaikuttavista tekijöistä, olemassa olevista asumisratkaisuista ja tarjolla olevista avustuksista sekä osallistavilla toimenpiteillä, jotka kannustavat pohtimaan tulevaisuuden asumistarpeita.

Suurin osa yli 75-vuotiaista halua asuvansa omassa kodissa mahdollisimman pitkään. Omilla valinnoilla voi varautua tulevaisuuden asumistarpeisiin ja edistää turvallista ja mielekästä asumista vanhetessakin.

Ikääntyneille sopivat hyvin erilaiset asumisratkaisut, joihin voivat vaikuttaa esimerkiksi:

1. Yksilölliset tekijät, kuten toimintakyky tai terveystilanne
2. Nykyiset asuinolot ja kodin soveltuvuus omiin tarpeisiin
3. Taloudellinen tilanne
4. Asumisen toiveet
5. Sosiaaliset verkostot ja tukiverkostot
6. Palveluiden saatavuus
7. Asuinympäristön esteettömyys.

Enemmistö yli 55-vuotiaista ei ole tehnyt muutoksia asumiseensa ikääntymisen näkökulmasta. Vanhetessa toimintakyky voi heiketä nopeasti, joten ikääntyviä tulisi kannustaa pohtimaan tulevaisuuden asumistarpeitaan jo hyvissä ajoin. Ennakointi voi sisältää taloudellista suunnittelua ja säästämistä, asumisvaihtoehtojen tutkimista ja tarvittavien muutostöiden tekemistä omaan kotiin. On myös hyvä pohtia, ovatko palvelut ja julkinen liikenne helposti saavutettavissa ja onko liikkuminen kodissa ja asuinympäristössä esteetöntä.

Tiedon jakaminen asumisen ennakoinnista ja varautumisesta

Varautumisen ja ennakoinnin haasteena on usein selkeän ja helposti löydettävän tiedon puute omaan tilanteeseen sopivista ja saatavilla olevista ratkaisuista. Tarjolla tulisi olla riittävästi ikääntyville ja heidän läheisilleen kohdentuvaa neuvontaa varautumisen keinoista.

Hyödyllistä tietoa ennakoinnista löytyy esimerkiksi:

- Vanhustyön keskusliiton korjausneuvojilta sekä liiton nettisivuilta, joilla on ikääntyneiden asumisen ennakoinnin aineistopankki⁷
- ARAn nettisivuilta, joilla on tietoa ikääntyneiden asuntojen korjausavustuksista⁸
- kuntahankkeiden nettisivuilta⁹
- ympäristöministeriön ikääntyneiden asumisen nettisivuilta.

Viestintämateriaalia voidaan jakaa jalkautumalla luonteviin ikäihmisten kohtaamispaikoihin, kuten eläkeläiskerhoihin, asukastilaisuuksiin, seniorimessuille, seniori-infoihin ja järjestöjen tapahtumiin. Tiedon jakaminen tilaisuuksissa johtaa usein vuorovaikutteisiin keskusteluihin. Palautteen mukaan moni osallistujista on herännyt niiden myötä pohtimaan asumiseensa liittyviä asioita.

”Isoin ongelma on se, että ihmiset eivät herää tarpeeksi ajoissa tekemään ratkaisuja, kun ovat vielä aktiivisia.”

Tietoa voidaan jakaa myös kuntien ja järjestöjen nettisivuilla materiaalipakettien tai informatiivisten videoiden välityksellä. Yksi hyvä käytäntö on sekä ikääntyneiden asumisen parissa työskenteleville että asukkaille itselleen tarkoitetut ennakoinnin ja varautumisen

7 [Vanheneminen.fi](https://vanheneminen.fi). Varaudu vanhenemiseen

8 [ARA: Korjausavustukset](#)

9 [Ympäristöministeriö: Ennakointi ja varautuminen](#)

kortit tai tarkastuslistat, jotka sisältävät keskeisimmät ennakkoinnin keinot selkeästi ja helpolukuisesti. Ohjeiden on hyvä olla tarjolla myös paperisina, sillä kaikilla ei ole mahdollisuutta netin käyttöön.

Moni ikääntyneistä ei tiedä, millaisilla ratkaisuilla he voisivat lisätä kodin turvallisuutta ja arjen sujuvuutta. Ikääntyneille voidaan järjestää koulutuksia tai opastuksia turvallisuudesta, muistiystävällisyydestä ja esteettömyydestä. Kotona asumista voidaan tukea jakamalla tietoa tarjolla olevista kotihoidon ja muista palveluista sekä muista itsenäistä arkea tukevista ratkaisuista, kuten hyvinvointi- ja turvallisuusteknologioista.

Esimerkki: Esteettömyyssuunnitelma ja kotona asumisen tukemisen tarkastuslista

Pohjois-Pohjanmaan Joustavat asumis- ja palveluratkaisut ikääntyneille -hankkeessa luotiin esteettömyyssuunnitelma, joka sisältää ohjeita esteettömyyden ja ikäystävällisen kodin ja asuin ympäristön tarkastelua ja muokkaamista varten. Suunnitelman avulla voidaan lisätä asukkaiden tietoisuutta asumisen ikä- ja muistiystävällisyydestä. Lisäksi hankkeessa kehitettiin tarkastuslistat, joihin on kirjattu kotona asumista tukevia keinoja. Myös ammattilaisen, kuten palveluohjaajan ja kotihoidon työntekijän, on hyvä tarkistaa listasta, mihin asioihin tulee kiinnittää huomiota palveluntarvetta arvioitaessa.¹⁰

Asumisratkaisujen esteettömyys

Vain viidennes nykyisestä asuntokannasta on esteetöntä. Ikääntyneiden asuntojen esteettömyyttä voidaan edistää yksittäisiin asuntoihin tai asumisyksiköihin tehtävillä esteettömyyskartoituksilla. Niissä otetaan huomioon erilaiset esteettömyyden näkökulmat: fyysinen esteettömyys sekä kuuloon, näköön, ymmärtämiseen tai hahmottamiseen liittyvät esteet. Esteettömyyskartoitusten pohjalta ikääntyneen tai ikääntynyttä neuvovan tahon on mahdollista suunnitella asunnon käyttötarpeita ja asuntoon tehtäviä muutos- tai korjaustoimenpiteitä.

10 Innokylä: Esteetön koti ja ympäristö

Esimerkki: Senioriasumisen kehittämishanke

Jämsän kaupungin Senioriasumisen kehittämishankkeessa luotiin asunon ikäystävällisyyden arviointilomake, jonka avulla voidaan muodostaa kokonaiskuva asuntotarjonnan esteettömyyden tasosta. Lisäksi toteutettiin esteettömyyskatselmus 18 asuntoon. Hanke perustui osallisuuteen ja yhteiskehittämiseen, ja sitä toteutettiin vuorovaikutuksessa ikäihmisten ja heidän parissaan työskentelevien kanssa.

Esteettömyyteen liittyvää ennakointia ja varautumista edistävät sekä ikääntyneille itselleen että ammattilaisille tarkoitetut asumisen paikkatietokartat, joissa kerrotaan, millaista asumista ja millaisia palveluja alueella on tarjolla. Karttojen ja verkossa toimivien valintatyökalujen avulla ikääntyneiden on helpompi löytää tarpeisiinsa vastaavia asumisratkaisuja.

Korjausneuvonta

Asuntoon tarvittavien korjaus- tai muutostöiden tekemisen esteenä ovat monesti toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA tukee korjausten rahoittamista pienituloisten ja vähävaraisten yli 65-vuotiaiden henkilöiden asuntojen korjausavustuksilla, joita ikääntynyt voi hakea ARAn verkkoasiointipalvelusta. Vanhustyön keskusliiton korjausneuvojat antavat yli 65-vuotiaille ilmaista neuvontaa asunnon korjaustarpeiden kartoittamiseen sekä korjausavustusten hakemiseen ja toteuttamiseen.

Korjaustoimenpiteiden tekemistä voidaan edistää lisäämällä viestintää ja neuvontaa saatavilla olevista avustuksista ja niiden hakemisesta. Kunnat voivat tarjota omia matalan kynnyksen neuvontapalveluja joko itsenäisesti tai ARAn asumisneuvonnan rahoituksen turvin. Joissakin kunnissa neuvontaa on tehostettu esimerkiksi rakennusvalvonnan toimesta ja joissakin ikääntyneiden asumisen neuvontaa ja ohjausta järjestetään osana hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystalouksia. Neuvontaa voidaan tarjota myös erilaisissa tapahtumissa tai jakamalla asukkaille avustuksista kertovia tietopaketteja.

Esimerkki: Ennakoinnin ja varautumisen video

Jyväskylän kaupungin IHANA – Ikääntyvien hyvä asuminen Jyväskylässä -hankkeessa herätettiin ikääntyneiden kiinnostusta asumistilanteensa arvioimiseen ennakoinnin ja varautumisen videolla. Videolla kerrotaan asumisen eri osa-alueista ennakoinnin näkökulmasta ja kerrotaan korjausneuvonnasta, asuntojen esteettömyydestä ja kotona asumista tukevista palveluista. [Video](#) on katsottavissa julkisesti.

Osallistavat ja aktivoivat tilaisuudet

Ikääntyneiden kiinnostusta oman asumisen ennakointiin voidaan lisätä erilaisissa tapahtumissa ja infotilaisuuksissa. Kunnissa on toteutettu myös bussiretkiä, joilla ikääntyviä on viety tutustumaan erilaisiin asumisratkaisuihin, ja kuntakävelyjä, joilla kartoitetaan asuin- ympäristöjen ikä- ja muistiystävällisyyttä yhdessä ikääntyvien kanssa.

Vanhusneuvostojen kuuleminen on hyvä keino saada ikääntyneiden näkökulmia päätöksentekoon ja suunnitteluun. Ikääntyneitä saadaan mukaan suunnitteluprosesseihin osallistavissa työpajoissa ja kumppanuuspöydissä, joihin osallistuu ikääntyneiden lisäksi kuntien eri toimialojen, järjestöjen ja yksityisen sektorin edustajia.

”Puhutaan vanhus- ja vammaisneuvostolle ja ajatellaan, että se riittää, vaikka se on vain pieni osa. Kuntalaisia pitäisi kuulla, kun mietitään ja suunnitellaan korttelia ja pihaa.”

5 Monipuoliset ikääntyneiden asumisratkaisut

Ikääntyneet tarvitsevat erilaisiin tarpeisiin vastaavia esteettömiä asumisratkaisuja. Tavallisen asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen väliin sijoittuvilla välimuotoisilla ratkaisuilla mahdollistetaan sopivan asunnon ja tuen saaminen, vaikka toimintakyky heikkenisi ja palvelutarve kasvaisi. Yhteisöllinen asuminen sisältää asumista tukevia palveluja ja sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Sosiaalihuoltolain mukaisella yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan asumismuotoa, josta ovat vastuussa hyvinvointialueet.

Asumisratkaisut ikääntyneille ovat monipuolistuneet viime vuosikymmenten aikana. Välimuotoisen asumisen ratkaisut vaihtelevat esteettömästä ja ikärajoitetusta vuokra- tai omistusasumisesta hyvinvointialueen yhteisöllisen asumisen kohteisiin. Muita välimuotoisen asumisen ratkaisuja ovat senioritalot, osin palvelu- ja yhteisökorttelit, ikääntyneiden vuokratalot/vanhusten vuokratalot ja muu yhteisöllinen asuminen. Välimuotoinen asuminen pyritään järjestämään ikä- ja muistiystävällisessä ympäristössä ja lähellä palveluja. Kotona asumista tukevat palvelut suunnitellaan asiakkaan yksilöllisten tarpeiden pohjalta ja asumisesta erillään.

Välimuotoisella asumisella tähdätään ennen kaikkea hoivapalvelujen kysynnän vähentämiseen ja kotona asumisen tukemiseen. Välimuotoiset ratkaisut edistävät "ageing-in-place"-tavoitetta, jolla tarkoitetaan sitä, että ikääntynyt voisi asua samassa asunnossa mahdollisimman pitkään toimintakyvyn muutoksista huolimatta. Välimuotoisen asumisen ratkaisuille on tunnistettu merkittävä tarve erityisesti pienillä ja keskisuurilla kaupunkialueilla.¹¹

Välimuotoisen asumisen kohteet voidaan jakaa karkeasti 1. asukasaktiivisuuslähtöisiin, 2. kuntalähtöisiin, 3. säätiöiden ja järjestöjen hallinnoimiin ja 4. yrityslähtöisiin kohteisiin. Asuminen voi perustua vuokrasuhteeseen tai omistus- tai asumisoikeuteen.¹²

Muista välimuotoisista asumisratkaisuista eroaa merkittävästi yhteisöllinen asuminen, joka kuuluu uudistuneessa sosiaalihuoltolaissa (790/2022) hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Yhteisöllinen asuminen korvaa entisen kuntien toteuttaman tavallisen palveluasumisen. Toinen keskeinen muutos ikääntyneiden asumispalveluihin on tehostetun palveluasumisen muuttuminen nimeltään ympärivuorokautiseksi palveluasumiseksi, mutta sen sisällöt ja palvelun kriteerit pysyvät pääosin ennallaan.¹³

Sosiaalihuoltolain mukaan hyvinvointialueen tulee järjestää yhteisöllistä asumista henkilölle, jonka toimintakyky on alentunut tai jonka hoidon ja huolenpidon tarve on kohonnut iän tai sairauden vuoksi. Yhteisöllisen asumisen merkittävin ero aikaisempaan tavalliseen palveluasumiseen on, että asumisen yhteydessä tulee järjestää sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa ja muita palveluja voidaan tuottaa sekä hyvinvointialueen omana toimintana että ostopalveluna yksityisiltä palveluntuottajilta tai näiden yhdistelmänä. Myös muulle välimuotoiselle asumiselle ovat tyypillisiä yhteisöllisyyttä edistävät tekijät, kuten yhteisölliset tilat tai virkistystoiminta. Joskus tilat laajenevat koskemaan lähiympäristöä, jolloin puhutaan "palvelu- ja yhteisökortteleista", "esteettömistä ympäristöistä", "seniorikeskuksista", "muistikylistä" tai "ikäystävällistä kunnista/taajamista".¹⁴

---

11 Oosi ym. 2020

12 Oosi ym. 2020

13 SHL 21c §

14 Oosi ym. 2020

Välimuotoisen asumisen kehittäminen

Kunnat voivat edistää välimuotoista asumista selvittämällä kunnan olemassa olevan asuntokannan soveltuvuus välimuotoiseen asumiseen ja muuttamalla asuntokantaa siihen soveltuvaksi yhdyskuntasuunnittelun ja kaavoituksen avulla. Kunta voi tehdä suunnitelman, jossa määritellään välimuotoisen asumisen tarpeet ja suuntaviivat.

Kuntien ja muiden välimuotoista asumista järjestävien toimijoiden tunnistamia suuntaviivoja välimuotoiselle asumiselle ovat seuraavat:

- Välimuotoisen asumisen tilojen tulisi olla helposti muunneltavissa siten, että asuminen samassa asunnossa on mahdollista pitkään.
- Välimuotoisen asumisen rakennusten ja ympäristön tulee olla esteettömiä, muistiyhteyttä, turvallisia ja liikkumiseen houkuttelevia, ja lähipalveluiden tulisi olla kävelyetäisyydellä. Myös lähiluonnolla on hyvinvointia lisäävä vaikutus.
- Ikääntyneellä tulee olla käytössään oma asunto sekä kaikille yhteisiä tiloja. Yhteiset tilat on hyvä suunnitella luontevia kohtaamisia mahdollistaviksi ja monikäyttöisiksi. Yhteisiä tiloja voidaan hyödyntää myös yleisessä käytössä "alueen olohuoneina".
- Välimuotoisten asuntojen tulee olla asukkaille vuokraltaan ja muilta kustannuksiltaan riittävän kohtuuhintaisia. Asumiskustannukset koostuvat vuokrasta tai vastikkeesta sekä erillisistä käyttömaksuista. Asumisen tukeen tarvittavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tai muita hyvinvointia edistäviä palveluja ei sisällytetä asumiskustannuksiin.

"Tarvitaan uutta asuntokantaa, joka olisi ikäystävällistä, kun ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan. Sitä seuraavat ikäpolvet kuitenkin pienenevät, joten käytäntöjen pitää olla sellaisia, että soveltuvat muuhunkin käyttöön."

Välimuotoisen asumisen yhteyteen kuuluvat usein erilaiset varhaisen tuen palvelut ja ratkaisut, kuten hyvinvointi- ja turvallisuusteknologiat, joiden avulla ikääntynyt voi asua kotona itsenäisesti.

Esimerkki: Senioritalojen yhteistyömalli

Lapuan kaupungin Mun koto – paras paikka -hankkeessa luotiin senioritalojen yhteistyömalli, jossa eri toimijat tuottavat senioritaloihin yhteisöllistä ja hyvinvointia edistävää toimintaa. Toiminnan sisältö rakentuu toimijoiden resurssien ja palvelujen pohjalta, eikä siten aiheuta lisäkustannuksia. Yhteistyö jaetaan mallin mukaisesti kolmeen tasoon: 1. kaupungin eri toimialoihin ja ammattioppilaitoksiin, jotka toteuttavat senioritaloon viikoittain yhteisöllistä ja kulttuuritoimintaa, 2. yhdistyksiin, järjestöihin ja seurakuntiin, jotka vastaavat sekä säännöllisestä toiminnasta että yksittäisistä tapahtumista ja tempauksista ja 3. asukasryhmiin ja vapaaehtoihin. Vapaaehtoiset järjestävät asukkaille ulkoilu- ja kesätapahtumia ja laulutuookiaita. Talon asukkaista koostuvat asiakasryhmät keskustelevat säännöllisesti toimintojen sisällöistä ja kehittämisestä.

Kunnissa on pilotoitu erilaisia ikäihmisten elämäntilanteisiin ja maksukykyyn soveltuvia välimuotoisen asumisen kohteita. Esimerkkejä välimuotoiseen asumiseen kehitetyistä ratkaisuista ovat:

- Monisukupolviset asuinkorttelit tai elinkaarikorttelit, jotka sisältävät sekä tavallista ARA-vuokra-asumista että ikääntyneiden asumista. Korttelit tarjoavat kaikille yhteistä toimintaa ja yhteistilat asukkaiden käyttöön sekä ikäystävällisen piha-alueen, jonka yhteydessä voi olla sauna.
- Senioritalot ja ”ohjattu” senioriasuminen, joka on asukkaiden omia voimavaroja tukevaa asumista. Asumisoikeusyhdistyksen senioritalossa asukkaat hankkivat itse tarvittavat palvelut. Tässä heitä ohjaa talossa toimiva asukasohjaaja.
- Ikääntyneiden kimppa-asuminen, jossa isossa asunnossa asuu yhdessä vähintään kaksi asukasta. Kimppa-asumista voidaan järjestää asukaslähtöisesti tai kuntien ja järjestöjen toimesta.
- Yhteisöllinen pientaloalue, jonka keskellä olevassa kylätalossa asukas-yhdistykset voivat järjestää yhteisöllistä toimintaa. Kussakin pientalossa on neljä asuntoa, yhteinen olohuone ja sauna. Asunnot ovat tavallisia vuokra-asuntoja.

Kaikille välimuotoisille asumiskohteille on yhteistä, että asukaskohtaisten tilojen lisäksi niissä on yhteisiä tiloja, joissa järjestetään asukkaiden yhteistä toimintaa. Tärkeintä on, että asuminen tukee ikääntyneen hyvinvointia ja viihtyvyyttä ja omassa kodissa.

Esimerkki: Monisukupolvinen asuinkortteli

Ikääntyvien asumisen kehittäminen Haapajärvellä -hankkeessa suunniteltiin monisukupolvinen yhteisöllinen puutalokortteli, joka muodostuu kahdesta korttelin puolikkaasta: esteettömästä ikääntyneiden asumisesta ja tavallisesta peruskorjatusta ARA-vuokra-asumisesta. Kortteliin sisältyy asukkaiden yhteinen korttelitalo, joka tarjoaa yhteistiloina asukkaiden käyttöön yhteisöeteisen, vieras-/etätyöhuoneet ja esteettömät saunatilat. Tarkoitus on uudistaa piha ikäystävälliseksi ja tehdä sinne talvipuutarha. Hankkeessa ideoitiin myös verkkokauppa, joista voi varata erilaisia hyödykkeitä ja asumisen palveluja. Ikääntyneet tutustutetaan uusin palvelukanaviin digitaitotyöpajoissa.

Yhteisöllisen asumisen käytännöt

Sosiaalihuoltolain mukaisen yhteisöllisen asumisen toteuttaminen vaatii uusilta hyvinvointialueilta yhtenäisiä toimintatapoja toteutukseen ja asiakasohjaukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö tuottaa toimeenpanon tueksi koulutuksia ja tiedotusaineistoja yhteistyössä THL:n, valvontaviranomaisten ja palvelujen järjestäjien ja tuottajien kanssa. Myös erilaisilla yhteisöllisen asumisen toimintamallikuvauksilla voidaan tehdä näkyviksi yhteisöllisen asumisen keskeisiä osa-alueita. Toimintamallien tulee olla lainsäädännön kriteerien mukaisia, joten yhteisöllinen asuminen tulee toteuttaa viihtyisässä ja turvallisessa asuinympäristössä, jossa asukasta kannustetaan osallisuuteen ja toimintakyvyn ylläpitämiseen. Lisäksi ikääntyneellä tulee olla käytössään tarpeitaan vastaava oma asunto ja sosiaalisia kohtauksia edistäviä yhteisiä tiloja.

”Ei riitä, että muutetaan nimi talon kyljessä ja että tavallisen palveluasumisen sijasta tarjotaan yhteisöllistä asumista, vaan tarvitaan myös toiminnan muutosta, mikä edellyttää ajattelutavan muutosta.”

Esimerkki: Yhteisöllisen asumisen järjestäminen

Varsinais-Suomen Ikäasumisen hankkeessa kartoitettiin ja vertailtiin, miten hyvinvointialueet järjestävät sosiaalihuoltolain mukaista yhteisöllistä asumista, sekä yhtenäistettiin ja kehitettiin sen pohjalta Varsinais-Suomen yhteisöllisen asumisen toteutustapoja ja sisältöä. Kartoituksen mukaan yhteisöllinen asuminen voidaan jakaa hyvinvointialueen kokonaan järjestämään, yksityisen tahon tuottamaan mutta hyvinvointialueen järjestämään ja kokonaan yksityisesti järjestettävään yhteisölliseen asumiseen. Yhteisöllisen asumisen toimintamallin muotoutumista ideoitiin työpajoissa. Hankkeessa perehdyttiin erityisesti yhteisöllisen asumisen järjestämiseen palvelusetelillä, joita tarjotaan tällä hetkellä 15 hyvinvointialuetta. Joillakin alueilla yhteisöllisen asumisen palveluseteli on tulosidonnainen, toisilla tasasuuruinen.

Yhteisöllistä asumista suunniteltaessa on hyvä pohtia seuraavia asioita:

- Ovatko asuintilat esteettömiä ja ikä- ja muistiystävällisiä? Kuka omistaa kiinteistön ja oikeuden korjata kiinteistöä yhteisölliseen asumiseen sopivaksi?
- Mikä taho voi järjestää yhteisöllisessä asumisessa tarjottavat palvelut? Mitä palveluja alueella on tarjolla?
- Millaista sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa yhteisöllisessä asumisessa voidaan järjestää, ja kuka vastaa toiminnan koordinoimisesta?

Hyvinvointialueet ja kunnat voivat hyödyntää jo muodostettuja toimintamalleja uusien kohteiden suunnittelussa.

Vaikka hyvinvointialueet vastaavat yhteisöllisen asumisen järjestämisestä, asuntokannan korjaamisesta ja kiinteistöjen käytöstä ovat pääasiassa vastuussa kunnat. Siten rakennukset omistavilla kunnilla on merkittävä rooli soveltuvan asuntokannan varmistamisessa. Kunnan ja hyvinvointialueen roolien selkeyttäminen ja tiivis yhteistyö ovatkin olennaisia elementtejä yhteisöllisen asumisen järjestämisessä.

”Asuminen ja sosiaali- ja terveyspalvelut ovat eri hallinnonalojen vastuulla mutta tuntuvat kuntalaisten arjessa yhtenä kokonaisuutena.”

Esimerkki: Yhteisöllisen asumisen seurantamalli

Hämeenlinnan kaupungin Pysyvä koti – muuttuvat palvelut -hankkeessa toteutettiin seurantamalli, jonka avulla voidaan tunnistaa henkilön palvelutarpeen muuttuminen yhteisöllisessä ja muussa välimuotoisessa asumisessa. Äkillisessä palvelutarpeen muutoksessa tulee ottaa yhteyttä palvelunohjaukseen ja käydä läpi palvelutarpeita kartoittava tarkastuslista. Pitkän aikavälin seurantaan soveltuu parhaiten RAI-toimintamalli, jossa tarkastellaan tapahtuvia muutoksia. Mallin mukaan asukkaan palvelutarpeen arviointiin osallistuvat omahoitaja, fysioterapeutti, palveluohjaaja ja osallistuva sairaanhoitaja.

Hyvinvointialueet ovat kehittäneet uudenlaisia toteutustapoja yhteisöllisen asumisen järjestämiseen. Yksi konsepti on niin sanottu hybridimalli, jossa yhteisöllinen asuminen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen järjestetään samassa rakennuskokonaisuudessa. Tähän kokonaisuuteen voi kuulua myös tavallisia vuokra-asuntoja. Malli mahdollistaa pariskuntien asumisen yhdessä, vaikka vain toisella puolisoilla olisi ympärivuorokautinen palvelutarve.

Kun yhteisöllinen ja ympärivuorokautinen palveluasuminen järjestetään samassa rakennuskokonaisuudessa, on helpompaa tarjota ympärivuorokautista palveluasumista. Tällöin palveluja voidaan lisätä joustavasti ilman, että asukkaan tulee välittömästi muuttaa toimintakyvyn muuttuessa. Yhtenäisellä asiakas- ja palveluohjauksella voidaan ottaa paremmin huomioon asukkaiden yksilölliset tarpeet. Myös samaa henkilökuntaa voidaan hyödyntää sekä yhteisöllisen että ympärivuorokautisen palveluasumisen järjestämisessä.

Toinen yhteisöllisen asumisen toteutusmalli on hyvinvointikeskuskonsepti, jossa samassa kiinteistössä on kotihoidon ja terveysaseman tilat, hammashoitola ja laboratorio, kuntosali, sauna, kirjasto ja ravintola. Keskus sisältää sekä tavallista vuokra-asumista että sosiaalihuoltolain mukaisia kotihoidon palveluja ja ympärivuorokautista palveluasumista. Asunnot ovat muunneltavissa palvelutarpeen mukaisesti.

Teknologiset ratkaisut voivat tuoda uusia mahdollisuuksia yhteisöllisen asumisen palvelujen ja yhteisöllisyyden toteutukseen. Hyviä esimerkkejä hyödynnettävistä teknologisista ratkaisuista ovat RAI-arviointijärjestelmä, Vivago-potilaskutsujärjestelmä, vuorokausikalenteri ja teknologiset yhteydenpitovälineet, joilla ikääntynyt voi olla yhteydessä muualla asuviin omaisiinsa. Digiratkaisujen hyödyntämiseen tulee tarjota riittävästi digitukea, joka voi sisältää sähköisen asioinnin, palvelujen ja digilaitteiden käytön tukea.

Esimerkki: Joustavan palvelun hybridimuotoinen asumismalli

Pohjois-Pohjanmaan Yksilöllistä yhteisöllisyyttä – Joustavat asumis- ja palveluratkaisut ikääntyneille -hankkeessa kehitettiin ikääntyneille joustavan palvelun hybridimuotoinen asumismalli sekä toimintamallikuvauksia, joilla tehdään näkyviksi sosiaalihuoltolain mukaisen yhteisöllisen asumisen kriteerit. Malli sisältää yhtenäisen asiakas- ja palveluohjauksen kuvauksen, joka ohjeistaa vaiheet hakemuksen tekemisestä tai palveluarvioinnista asiakkuuden alkamiseen. Malliin on sisällytetty myös muuton ennakkointiin liittyvät toimenpiteet, muutosopas ja muutostilanteen sopeutumisen tukijakso, jossa uutta asukasta tuetaan ympäristöön sopeutumisessa.

Sosiaalihuoltolain mukaisissa asumisyksiköissä tulee järjestää säännöllistä sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Yhteiset tilat ja yhteisöllinen toiminta ovat monille ikääntyneille tärkeitä, sillä lähellä olevat ihmiset luovat turvallisuuden tunnetta. Useissa hankkeissa on tullut esille se, että ikääntyneet toivovat yhdessäoloa, ohjattua toimintaa ja yhteisiä tiloja asumisen välittömään läheisyyteen. Toimintaan osallistumisen tulee kuitenkin aina perustua vapaaehtoisuuteen.

Hyviksi sosiaalista kanssakäymistä edistäviksi toiminnoiksi on tunnistettu esimerkiksi:

- retket ja vierailut
- iltapäivätoiminta
- yhteiset ruokailut
- kirjastonurkka
- keskustelutilaisuudet
- käsityö- tai taidepajat
- ulkoilu- ja liikunta-aktiviteetit
- asukaskokoukset.

Sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa voivat järjestää hyvinvointialue, yksityiset palveluntuottajat tai järjestöt. Yhteisöllisen toiminnan koordinoivastuu tulee olla tarkasti määritelty. Hyväksi käytännöksi on tunnistettu, että yhteisölliseen asumisyksikköön rekrytoidaan työntekijä, kuten yhteisökoordinaattori, vastaamaan sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta. Myös asukkaille itselleen on hyvä tarjota mahdollisuuksia järjestää omaa toimintaa. Osallisuuden lisäämiseen on luotu omia toimintamalleja ja työkaluja, kuten ”arjen kukoistuksen työkalu”, jolla kartoitetaan asukkaiden toiveita ja

mielenkiinnon kohteita ja suunnitellaan sen pohjalta yhteistä virkistystoimintaa. Asumisyksiköihin voidaan perustaa myös asiakasryhmiä, joissa kehitetään asumisen yhteydessä olevaa toimintaa.

Esimerkki: Sosiaalista kanssakäymistä edistävä toiminta

Hämeenlinnan kaupungin hankkeessa pilotoitiin asumisen yhteyteen yhteisöllisyyttä vahvistavaa toimintaa. Siinä kartoitettiin asukkaiden toiveita tapahtumista ja kutsuttiin alueen aktiivisia yhdistyksiä keskustelutilaisuuksiin. Tapahtuma tarjosi asukkaille heidän toivomiaan aktiviteetteja ja yhdistyksille mahdollisuuden saada uusia osallistujia toimintaansa. Hankkeessa luotiin myös yhteisöpuutarha, jonka tekemiseen ja hoitoon asukkaat saivat osallistua, sekä yhteisöllinen taideteos, neulegraffiti, johon asukkaille tarjottiin mahdollisuus virkata tai kutoa osia. Toiminta lisäsi yhdessäoloa ja tekemistä hyvinvointikeskuksen asukkaiden kesken ja myös heidän ja ympäröivän yhteisön välillä.

6 Ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittäminen

Ikäystävällinen asuinympäristö tukee ikääntyneiden liikkumista ja tarjoaa heille erilaisia palveluja ja viheralueita. Tässä yhteydessä kuvataan rakennusten ulkopuolisia alueita ja pihaympäristöjä esimerkkeinä ikäystävällisistä asuinympäristöistä.

Asuinympäristö tukemassa hyvinvointia ja kotona asumista

Asuinympäristöllä on merkittävä vaikutus ikääntyneiden hyvinvointiin ja arjen sujumiseen. Asuinympäristön merkitys korostuu etenkin muistisairaille. Muisti- ja ikäystävällinen asuinalue on viihtyisä, toimintaan ja vuorovaikutukseen kannustava, helposti hahmotettava ja selkeä sekä turvallinen. Sosiaalinen ympäristö on keskeinen osa asuinympäristöä.¹⁵

15 Rajaniemi & Rappe 2022

Suuri osa ikäihmisistä asuu omista asunnoistaan tavallisilla asuinalueilla ja viettää aikaa kotinsa lähiympäristössä. Ympäristön turvallisuudella on merkittävä vaikutus heidän hyvinvointiinsa ja arjen sujuvuuteen. Kotona asumisen tukemiseksi on tarpeen panostaa myös asuinalueisiin ja -ympäristöihin. Ympäristöä koskevat ikääntyneiden tarpeet tulee huomioida myös tavallisilla asuinalueilla eikä vain ikääntyneiden asumiskohteiden lähistöllä.

Ikäystävällisten asuinalueiden ja -korttelien suunnitelmat

Ikääntyneille suunnattuja asuinalueita ja -kortteleita suunniteltaessa tulee alusta lähtien kiinnittää huomiota niiden ikäystävällisyyteen. Suunnittelussa tulee huomioida etenkin esteettömyys, toimivuus ja liikkumisen mahdollisuudet. Tähän kuuluu olennaisesti palvelutarjonnan tarkastelu riittävyyden ja saavutettavuuden näkökulmista. Suunnittelussa voidaan aluksi tarkastella yhtä korttelia tai aluetta ja pohtia sitä, miten se soveltuu ikääntyneille tai miten siitä saataisiin ikäystävällinen. Ikäystävällisten asuinalueiden suunniteluissa on huomattu, että alueen ikäystävällisyyden suunnittelu vaatii monenlaisien asioiden huomioimista samanaikaisesti, joten tarkastelu on helpompi tehdä pienissä osissa.

”Otettiin yksi kortteli tutkinnan alle ja tarkasteltiin, mitä siinä pitäisi olla, jotta se olisi ikäystävällinen.”

Esimerkki: Korttelin ikä- ja muistiystävällinen aluesuunnitelma

Kemin Ikävihreä Prunssi -hankkeessa tehtiin aluesuunnitelma korttelin kehittämisestä ikä- ja muistiystävälliseksi. Korttelin suunnittelussa huomioitiin ympäristön merkitys hyvinvoinnin ja terveyden tukemisessa. Ympäristön turvallisuutta tuettiin valaistusratkaisuilla ja esteettömyydellä, ja kiinnitettiin huomiota siihen, miten väreillä voidaan tukea ikääntyvien arkea. Kortteleissa toimivien asumisyksiköiden pihapiireihin suunniteltiin istutuksia ja vihreyttä tukemaan arjen mielekkyyttä. Ympäristön suunnittelu ikä- ja muistiystävälliseksi tukee kokonaisvaltaisesti asukaslähtöistä suunnittelua.

Asuminen osana yhdyskuntasuunnittelua

Asuinalueiden ikäystävällisyyttä voidaan selvittää myös olemassa olevien asuinalueiden ja kunnan tasolla. Kunnissa ei ole useinkaan riittävästi tietoa siitä, missä ikääntyneitä asuu, joten tätä voidaan selvittää esimerkiksi paikkatietoaineiston avulla. Kun tiedetään, missä ikääntyneet asuvat ja liikkuvat, voidaan yhdyskuntasuunnittelussa edistää näiden alueiden ikäystävällisyyttä.

Esimerkki: Paikkatietoaineiston hyödyntäminen

Lahden Ikäihmisten paikat ja asumisen tarpeet -hankkeessa selvitettiin paikkatietoaineistosta, miten ja missä ikääntyneet asuvat. Paikkatietoaineiston avulla on mahdollista tarkastella asumismuotoja, asumisen esteettömyyttä ja palveluverkkoa. Analyysin pohjalta tehtiin johtopäätöksiä eri alueista ja niiden tarpeista. Ikääntyneille suunnatussa kyselyssä ikääntyneitä pyydettiin merkitsemään heille tärkeitä palveluja ja ulkoilu-, kohtaamis- ja harrastuspaikkoja, jotka merkattiin karttaan erilaisilla väreillä. Hankkeessa selvitettiin myös yleisten alueiden penkkien määrä ja niiden kunnossapitoa. Saatua tietoa voidaan hyödyntää yhdyskuntasuunnittelussa ja itsenäisen asumisen tukemisessa. Tietoa on jo hyödynnetty esimerkiksi lumiaurausten suunnittelussa.

Ikäystävälliset piha-alueet, reitit ja puistot

Ikääntyneille suunnattujen piha-alueiden ikäystävällisyys tulee varmistaa jo ennen rakentamisvaihetta, mutta myös olemassa olevien pihojen ja puistojen ikäystävällisyyttä tulee tarkastella ja kehittää tarvittaessa.

Seuraavat ovat esiin nousseita asioita, jotka tekevät piha-alueista ikäystävällisiä:

- riittävän suuri ja esteetön piha-alue
- suojaisat oleskelualueet
- riittävästi penkkejä oleskelualueilla
- laatikkopuutarhat tukemassa ikääntyneiden toimintakykyä
- viheralueet piholla.

Laajalle piha-alueelle voidaan myös rakentaa erilaisia osioita, jotta ne vastaavat hyvin ikääntyneiden erilaisiin tarpeisiin. Tuusulassa suunniteltiin kortteliin rakennettaviksi kolme teemapihaa: palveluihin ja yhdessä oleskeluun keskittyvä palvelupiha, liikuntaan ja aktiviteetteihin painottuva aktiivipiha sekä luontoon ja kasveihin keskittyvä viherpiha. Näin pihalta löytyy jokaiselle ikääntyneelle sopiva alue.

Asuinalueiden ja asumisyksiköiden piha-alueiden lisäksi myös yleisten puistojen ikäystävällisyys on tarpeen varmistaa. Jos asumisyksiköiden omat piha-alueet eivät mahdollista riittävän hyvin asukkaiden virkistäytymistä tai liikkumista, tulisi lähellä olla ikäystävällinen viheralue tai puisto. Ikäystävällisen puiston kehittämiseen liittyy samoja huomioita kuin muidenkin asuin ympäristöjen kehittämiseen. Ikäystävällisen puiston suunnittelun ja rakentamisen ei tarvitse tarkoittaa, että puisto on vain ikääntyneille suunnattu. Puistoja ja alueita voi suunnitella kaikille sopiviksi.

”Mietittiin, että puisto kuitenkin kaikille, ei vain vanhuksille. Vanhuksetkin varmasti tykkäisivät, että puistossa kävisi myös esimerkiksi lapsia tai koiria.”

Esimerkki: Puiston suunnittelu

Keravan Marttilanpuistosta esteetön, esteettinen ja yhteisöllinen kortteli-putarha -hankkeessa toteutettiin rakennussuunnitelma Marttilanpuistosta. Nykyisen puiston viereen rakennetaan ikääntyneiden asumisyksikkö, jonka piha-alueen pienen koon takia haluttiin kehittää vieressä olevaa puistoa ikäystävälliseksi palvelemaan sekä asumisyksikön asukkaita että alueen muita ikääntyneitä. Asukaskyselyn mukaan puistoon toivottiin penkkejä, kukkia, kukkivia pensaita ja puita sekä piknikpöytiä. Puistoon suunniteltiin sekä metsäisiä alueita että rakennettua puistoa. Rakennetun puiston puolelle suunniteltiin erilaisia tapahtuma- ja kokoontumistiloja, kuten piknikpöytiä, putarhakeinuja ja pelailualue.

Liikkumisella on suuri merkitys hyvinvoinnille, ja asuin ympäristön kulkureittien esteettömyys, turvallisuus ja kokemuksellisuus voivat vaikuttaa ikääntyneiden haluun tai mahdollisuuksiin lähteä ulos.

Hyvä keino selvittää reittien esteettömyyttä ja turvallisuutta on toteuttaa erilaisia arviointikävelyjä. Niissä voidaan käydä tutustumassa reitteihin ja tarkastella reittien ikäystävällisyyttä. Kävely voi myös kohdistua johonkin tiettyyn asiaan, kuten reittien varrella olevien penkkien määrän ja kunnan tarkasteluun. Tällaisten kävelyjen pohjalta on helppoa kehittää reittien esteettömyyttä ja hankkia lisää penkkejä.

Arviointikävelyä voidaan tehdä myös laajemmin, jolloin tarkastelun kohteena voi olla yksittäinen asuinalue tai asumisyksikön asuinympäristö. Ympäristöjä on hyvä tarkastella useista näkökulmista, kuten esteettömyydestä, toimivuudesta, turvallisuudesta, viihtyisyydestä, yhteisöllisyydestä ja toimintakyvyn edistämisestä. Kävelyille kannattaa osallistaa laajasti asukkaita sekä kunnan, rakennuttajien ja yhdistysten edustajia.

Arviointikävelyiltä nousi esiin seuraavia asuinympäristön ikäystävällisyyttä edistäviä tekijöitä:

- helposti hahmotettavat ja esteettömät reitit
- ympärivuotinen kunnossapito, erityisesti talvella
- hyvä katuvalaistus
- yhtenäiset kulkuväylät ja jalankulun erottaminen selvästi muusta liikenteestä
- selkeät opasteet ja kyltit reiteillä
- penkit näköetäisyyden välein.

Esimerkki: Esteettömän kulkureitin rakentaminen

Eksoten Ikäystävällinen asuminen -hankkeessa rakennettiin Savitaipaleelle ikä- ja muistiystävällinen helppokulkuinen kulkureitti. Reitti yhdistää toisiinsa ikääntyneiden asumisyksiköt ja sen varrella sijaitsevat, ikääntyneille tarpeelliset palvelut, kuten apteekin, kirjaston, kaupat ja hyvinvointiaseman. Reitin varrella on myös levähdyspaikkoja ja penkkejä sekä viheralueita ja istutuslaatikoita. Reitti suunniteltiin ja toteutettiin laajassa yhteistyöverkostossa, ja kehittämisen aikana järjestettiin yhteiskävely vanhus- ja vammaisneuvostojen kanssa. Osa reitistä merkittiin pinkillä viivalla, jotta reittiä on helppo seurata.

7 Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyyden tukeminen

Yhteistä toimintaa voidaan tukea järjestämällä erilaisia tapahtumia ja viriketoimintaa, kuten vierailuja, iltapäivätoimintaa ja yhteisiä ruokailuja. Yhteisten tilojen suunnittelussa voidaan edistää yhteisöllisyyttä toteuttamalla tiloja, joissa ikääntyneet voivat tavata toisiaan yhteisen tekemisen merkeissä. Tässä luvussa käsiteltävä asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyyden edistäminen koskee asumisyksiköiden ulkopuolella asuvaa ikääntynyttä väestöä.

Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyydessä keskeistä on ikääntyneiden välisen sosiaalisen vuorovaikutuksen tukeminen. Tällöin yhteisöllisyyden edistämiseen asuinalueilla voi sisältyä:

- arjen kohtaamispaikkojen luominen, esimerkiksi alueen asukkaille suunnattu olohuonetoiminta
- naapuriavun koordinointi ja järjestäminen
- vapaaehtoistoiminnalla toteutettavat tapahtumat asuinalueella
- avoimet työpajat ja kurssit asukkaille
- tapahtumat, kuten (etä)kahvit, kesäjuhlat ja markkinat
- yhteiset liikuntatuokiot
- yhteisölliset ruokailuhetket.

Ikääntyneiden asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyys liittyy monesti ikääntyneiden palveluiden ja palvelujärjestelmän, kuten palvelukorttelien, kehittämiseen. Aiheen englanninkieliset vastineet community care ja community support kuvaavat kuitenkin osuvammin yhteisöllisyyden tarkoitusta. Yhteisöllisyyden edistämässä kyse on ikääntyneiden asukkaiden yhteistoiminnasta eli tavoista tukea sosiaalista osallistumista ja osallisuutta asuinalueilla ja asumisessa. Vaikka fyysiset tilat tai palveluntarjoajat asuinalueella vaikuttavat sosiaalisen osallistumisen mahdollisuuksiin, on yhteisöllisyydessä tärkeää myös positiivisten mielikuvien luominen ja vahvistaminen alueesta ja sen asukkaista. Tällöin alueella tulee olla myös riittävästi toimintaa ja tapahtumia.¹⁶

Sosiaalisen yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistäminen

Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyys ikääntyneiden osalta saattaa sekoittaa yhteisöllisen asumisen kanssa. Yhteisöllisellä asumisella viitataan sosiaalihuoltolain mukaiseen asumismuotoon eli asumisyksikköön, jossa ikääntyneellä on käytössään oma asunto sekä kaikille yhteisiä tiloja ja yhteistä toimintaa.

Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyyden edistämällä pyritään lisäämään hyvinvointia alueen kaikkien asukkaiden arkeen. Vaikka yhteisöllinen asuminen voidaan tässä yhteydessä erottaa asuinalueen ja asumisen yhteisöllisyyden edistämisestä omaksi aihepiirikseen, edistetään asumisyksiköissä myös asuinalueiden ja muun asumisen yhteisöllisyyttä. Esimerkkinä tästä on ikääntyneille suunnattu avoin toiminta, jossa ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikkö järjestää yhteisöllisiä tapahtumia, kuten tupatointapäiviä, retkiä ja yhteisiä ruokailuhetkiä siten, että myös kotonaan asuvat ikääntyneet voivat osallistua toimintaan. Tällöin pystytään tukemaan sekä asumisyksiköissä että omissa kodeissaan asuvien ikääntyneiden asumisviihtyvyyttä ja osallisuutta.

¹⁶ Jolanki ym. 2017.

Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyyden edistämällä tavoitellaan asuinalueen ikääntyneiden asukkaiden sosiaalisten kontaktien, vuorovaikutuksen ja arjen sisältöjen lisäämistä. Tavoitteina ovat elämän mielekkyyden ja merkityksellisyyden kokemusten lisääminen sekä kotona pärjäämisen ja viihtymisen parantaminen. Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyyden haasteita ovat yhteisöllisyyden toimintatapojen juurruttaminen ja asukkaiden mahdollisuudet osallistua toimintaan.

Asukkaiden oma aktiivisuus yhteisöllisyydessä

Yhteisöllisyyden edistäminen edellyttää usein pitkäjänteistä koordinointia ja suunnittelua sekä aktiivisia toimijoita. Yhteisöllisyyttä edistävät aktiiviset toimijat voivat olla yhteistyöverkostoja, jotka muodostuvat yhdistyksistä, julkisista toimijoista ja vapaaehtoisista. Yhteisöllisyyden edistämiseen ja ylläpitämiseen tarvitaan taho, joka ei vain aloita vaan myös ylläpitää alueen yhteisöllisyyttä edistäviä toimintatapoja.

Asuinalueiden yhteisöllisyys syntyy asukkaiden omasta aktiivisuudesta osallistua alueella järjestettävään toimintaan. Yhteisöllisyyden kokemus ei synny vain luomalla yhteisiä fyysisiä tiloja tai järjestämällä tapahtumia vaan tuloksena alueen asukkaiden keskinäisestä kanssakäymisestä. Yhteisöllisyys onkin ennen kaikkea asukkaiden kokemus alueen ilmapii-ristä ja tarjolla olevasta toiminnasta.

Ikääntyneiden osallistuminen toiminnan järjestämiseen on tärkeää paitsi toiminnan ylläpitämiseksi myös osallisuuden kokemusten lisäämiseksi. Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyyden edistämässä onkin tärkeää ottaa ikääntyneet mukaan toiminnan suunnitteluun. Esimerkkejä tällaisesta osallistamisesta ovat erilaiset työpajat ja kuulemistilaisuudet, joissa ikääntyneillä on mahdollisuus kertoa toiveitaan ja näkemyksiään asuinalueen ja asumisen yhteisöllisyydestä. Yhteisöllistä toimintaa voidaan tällöin toteuttaa myös kokeiluina. Tuusulassa ikääntyneiden olohuonetoiminta aloitettiin asukkaiden omasta toiveesta. Olohuonetoiminta on myös esimerkki toimintamuodosta, jonka ympärille voidaan asukkaiden toiveiden mukaan rakentaa yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemuksia lisäävää monipuolista toimintaa, kuten kahviretkiä, liikuntaa, vierailijoita ja kuulumisten vaihtoa.

Tapahtumien ja erilaisten aktiviteettien lisäksi ikääntyneiden asumisen hankkeissa yhteisöllisyyttä on edistetty tukemalla ikääntyneiden asumisen edellytyksiä eli järjestämällä apua ikääntyneiden koteihin hyödyntäen alueen asuinyhteisöä eli naapurustoa.

Esimerkki: Naapurustojen aktivoituminen auttamaan Auttava yhteisö -mallilla

Oulun kaupungin hankkeessa luotiin Oulun **Auttava yhteisö -malli**. Siinä asukkaiden piirissä käynnistettiin naapuriapujärjestelmä naapuruston ja useiden taloyhtiöiden laajuisesti. Keskusteluissa nousi esiin aiemmin piiloon jääneitä avuntarpeita. Mallin käyttöönoton myötä ikääntyneiden kynnyks pyytää apua madaltui ja naapurisuhteet syvenivät. Ikääntyneet saivat apua ja seuraa. Heille järjestettiin toiveiden mukaista toimintaa, kuten tuolijumppaa, musiikkiesityksiä ja keskusteluapua. Myös turvallisuuden kokemus vahvistui, kun naapureihin tutustuttiin. Näin yhteisöllisyys naapurustoissa parani.

Yhteisöllisyyttä toimijaverkostoilla

Yhteistyötä voidaan toteuttaa kahden tai useamman yhteistyökumppanin kesken muodostamalla erilaisia toimijaverkostoja. Hyvinvointia tukevissa toimijaverkostoissa voi olla mukana alueen yhdistyksiä, yrityksiä ja vapaaehtoistoimijoita. Yhteistyötä voidaan toteuttaa ikääntyneiden palveluihin ja toimintaan liittyvien toimijoiden kesken mutta myös laaja-alaisemmin muut alueen ikäryhmät huomioiden.

Yhteisöllisyyttä on pyritty lisäämään ottamalla ikääntyneiden ohella mukaan myös muut väestöryhmät ylisukupolvisesti. Ylisukupolvisuutta voidaan tukea järjestämällä yhteisiä tapahtumia kaikille alueen asukkaille. Yhteisten tapahtumien onnistumisen edellytyksenä on toimijoiden välinen yhteistyö: esimerkiksi ikääntyneille ja lapsille suunnatun musiikkipiknik-kiertueen suunnitteluun ja toteutukseen osallistui kaupungin asumisyksiköiden lisäksi varhaiskasvatuksen ja yhdistysten toimijoita.

Esimerkki: Ylisukupolvinen virtapiiritoiminta ja yhteistyö eri toimijoiden kanssa

Jyväskylän kaupungin OSUVA – osallisuutta ikääntyneiden asuinympäristössä -hankkeessa toteutettiin kysely, jolla kartoitettiin alueen ikääntyneiden toiveita yhteisöllisestä toiminnasta. Tulosten pohjalta kehitettiin ylisukupolvisia virtapiirejä eli tapaamisryhmiä, joissa tehtiin yhteistyötä eri hallintokuntien sekä päiväkotien ja koulujen kanssa. Toiminta muodostui kerran viikossa järjestettävästä ikääntyneiden tapaamisesta, joka oli kaikille avoin ja maksuton. Tapaamisten tärkein anti oli muiden ihmisten kohtaaminen ja mahdollisuus löytää uusia ystäviä. Virtapiiri-tapaamisiin osallistui myös koululaisia erilaisten aktiviteettien muodossa, kuten varamummu ja -vaaritoiminnan myötä. Lisäksi toteutettiin ”muisteluskävyntä-toimintaa” eli 1940–50-lukujen aikaisten tavaroiden, kuten kirjojen, läpikäyntiä ja menneiden aikojen muistelua.

Hankkeessa koordinoitiin myös muita toimijoita ja muuta toimintaa alueen yhteisöllisyyden edistämiseksi. Esimerkiksi koulut, päiväkodit, hyvinvointialue ja seurakunnan diakoniatyö sekä alueen asukasyhdistykset ja eläkeläisyhdistykset tuotiin saman pöydän ääreen keskustelemaan yhteisistä tavoista tuottaa yhteisöllisyyttä alueelle.

Asuinalueiden ja asumisen yhteisöllisyyden edistämiseksi keskeisiä huomioitavia asioita ovat:

1. Alueen asukkaiden osallistaminen toiminnan ja tilojen suunnitteluun, esimerkiksi kyselyjen tai avoimien kuulemisten avulla.
2. Toiminnan organisointi ja koordinointi pitkäjänteisesti, esimerkiksi nimeämällä vastuuhenkilö tai -toimija järjestämään ja jatkamaan suunniteltua yhteisöllistä toimintaa.
3. Helposti saavutettavat esteettömät ja ilmaiset tilat ja tilaisuudet madaltavat ikääntyneiden kynnystä osallistua yhteisöllisyyden edistämiseen.

Ikääntyneiden asumisen hankkeissa on kerätty tietoa yhteisöllisyyden edistämisen tavoista kyselyjen, yhteisten kuulemistilaisuuksien ja työpajojen avulla.

”Kyselyistä nousi esille, että asuinalueilla on tarvetta ikääntyneitä lähellä olevalle yhteisölliselle toiminnalle, joka on maksutonta. Sellaiselle, johon voivat ottaa osaa myös henkilöt, joilla on terveydellisiä haasteita. Samat teemat toistuvat: harrastaminen tai matkakustannukset ovat liian kalliita, ja terveydelliset syyt ovat este yhteisölliselle toiminnalle. Huomattiin, että matalan kynnyksen toiminta lähellä on tärkeää.”

Toimintaa tulee suunnitella siten, että siinä huomioitaisiin sekä alueelliset piirteet että asukkaiden yksilölliset toiveet.

Esimerkki: Ikäystävällisen senioriasumisen kehittäminen osallistamalla ja yhteistyöllä

Haminan kaupungin kotona asumista edistävässä hankkeessa iäkkäiden asukkaiden taloyhtiöihin kehitettiin uudenlaisia ratkaisuja yhteisöllisyyden, asukkaiden aktiivisuuden, esteettömyyden ja turvallisuuden lisäämiseksi. Yhteisöllisyyttä edistettiin toteuttamalla asukkaille kysely ja sen pohjalta suunniteltuja kohtaamisia. Kohtaamiset toteutettiin taloyhtiöiden pihilla iltapäiväkahvien merkeissä. Paikalla asukastapaamisissa olivat iäkkäiden asukkaiden lisäksi hanketyöntekijä, taloyhtiön isännöitsijä, hallituksen puheenjohtaja ja hallituksen jäseniä sekä Haminan kaupungin osallisuuskoordinaattori. Kohtaamisissa asukkaat osallistettiin kehittämään oman asuinympäristönsä yhteistä tekemistä. Asukkaat kertoivat arvostavansa kaupungin järjestämiä kohtaamisia ja erityisesti tapaa, jolla he pääsivät osallistumaan kertomalla omia toiveitaan.

Liitteet

Taulukko 1. Ikääntyneiden asumisen kuntahankkeet ja JOPA-hankkeet

Hanke	Toteuttaja
Ikäystävällinen asuminen (Savitaipale)	Etelä-Karjalan hyvinvointialue (Eksote)
Ikä- ja muistiystävällinen Haukivuoren taajama-alue (Mikkeli)	Etelä-Savon hyvinvointialue
Ikääntyvien asumisen kehittäminen Haapajärvellä	Haapajärvi
IHANA – ikääntyvien hyvä asuminen Jyväskylässä	Jyväskylän kaupunki
Ikäystävällinen Kalajoki -kehittämishanke	Kalajoki
Ikävihreä Prunssi	Kemi
Marttilanpuistosta esteetön, esteettinen ja yhteisöllinen korttelipuutarha	Kerava
Ikäihmisten paikat ja asumisen tarpeet	Lahti
Lapinjärven muistiystävällisen taajaman valaistuksen kehittäminen	Lapinjärvi
”Mun koto – paras paikka” -hanke	Lapua
Suvirannan asumiskorttelin käytettävyysselvitys – toimintaympäristön muutos ja kehitystarpeet	Marttila
Kyläyhteisössä tuki ja turva	Mänttä-Vilppula
Auttava yhteisö	Oulu
Välimuotoista asumista ikääntyneille Tampereella ja Orivedellä	Tampere
Vanhuspalvelujen rakennemuutos	Turku
Ikäihmisten asumisen kehittäminen	Kuopio
Asikkalan kunnan ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma	Asikkala
Ikääntyneiden asumisratkaisut (Taipalsaari)	Etelä-Karjalan hyvinvointialue (Eksote)
Ikäystävällisen asumisen kehittämistä osallistamalla ja yhteistyöllä	Hamina

Hanke	Toteuttaja
Meikä asuu missä haluu	Hämeenlinna
Senioriasumisen kehittämishanke	Jämsä
Ikäihmisten viriketupa	Kangasniemi
Eloisaa – asumista senioreille Kärkölässä	Kärkölä
Kotoisa ehto – Välimuotoiset asumisratkaisut kotona asumisen tukena	Nokia
Ehtookontu	Paimio
Ikäihmisten asumispalveluiden kartoitus	Parainen
Ikäihmisille turvallinen ja esteetön asuminen	Pori
Ikäihmisten palvelukortteli	Pornainen
Yhteisötalot	Pälkäne
IkäEloa asumis- ja palvelukortteli	Rovaniemi
Seniorien kyläasumista Ruskolla – palvelut lähellä -hanke	Rusko
Ikäihmisten asumisen kehittäminen Siilinjärven kunnassa	Siilinjärvi
Yhdessä ikääntyen, hyvinvointia edistävä asuminen Sodankylässä	Sodankylä
Seniorikampus	Somero
Kasvua keskustaan	Perusturvaliikelaitos Saarikka / Keski-Suomen hyvinvointialue
Savon Villin Lännen Ikääntyneiden asumisen ”Master Plan”	Suonenjoki
Yhteisöllisen asumisen malli Tuusulassa	Tuusula
Meän Tupa	Ylitornio
Ikäystävällinen Ruokolahti	Etelä-Karjalan hyvinvointialue
Ikääntyvien asuinkaupunki Ylä-Savossa	Iisalmi
OSUVA-osallisuutta ikääntyneiden asuinympäristöissä	Jyväskylä
Yhdessä yhteisöllisyyttä ikäihmisille	Kangasniemi
Ikääntyneiden asumisen kehittäminen	Lapin hyvinvointialue

Hanke	Toteuttaja
Ikäihmisten asumisen kehittäminen – dataa ja kehittämisen ideoita	Lappeenranta
Hyvinvointiosuuskunta välimuotoisen asumisen toimijana	Outokumpu
Ikääntyneiden hyvinvointia tukeva ja sosiaalisesti saavutettava asuminen	Pirkkala
Suunnitelma ikääntyneiden asumisen kehittämiseksi	Pohjois-Karjalan hyvinvointialue (Siun sote)
Ikäihmisten kotona asumisen tukeminen (Pornainen, Askola, Myrskylä ja Pukkila)	Pornainen
Tilaa kaikelle hyvälle – ikääntyvän seinäjokelaisen asumisen mahdollisuudet	Seinäjoki
Kehittyvä ja ikäystävällinen Siilinjärvi	Siilinjärvi / Pohjois-Savon hyvinvointialue
Yhteisöt ja yhteisöllisyys osana ikääntyvien kotona asumisen tukemista	Somero
MUISTIKÖKKÄ – muisti- ja ikäystävälliset kylät ja taajamat 2022–2023	Teuva
Varsinais-Suomen Ikäasumisen hanke	Turku
Ikäystävällinen asuinympäristö Tuusulan keskusta	Tuusula
Yhteisöllisyyttä edistävät ikäystävälliset kylät	Vantaa
Senioriasumisen kehittäminen	Ylivieska
Pysyvä koti – muuttuvat palvelut -hanke. Joustavan palvelun asumismalli iäkkäille (JOPA)	Hämeenlinnan kaupunki
JOPAS! Joustavia palveluja asumiseen sotessa! -hanke	Pohjois-Karjalan hyvinvointialue (Siun sote)
Yhteisöllinen asuminen. Päijät-Soten JOPA-hanke	Päijät-Sote
Yksilöllistä yhteisöllisyyttä – Joustavat asumis- ja palveluratkaisut iäkkäille	Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue, Oulu, Kuusamo ja Kalajoki

Haastateltujen edustamat organisaatiot

- Siilinjärven kunta
- Keski-Suomen hyvinvointialue
- Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
- Hämeenlinnan kaupunki
- Etelä-Savon hyvinvointialue
- Lapin hyvinvointialue
- Kangasniemen kunta
- Päijät-Hämeen hyvinvointialue
- Teuvan kunta
- Lahden kaupunki
- Kemin kaupunki
- Pirkkalan kunta
- Tuusulan kunta
- Etelä-Karjalan hyvinvointialue
- Vantaan ja Keravan hyvinvointialue
- Turun kaupunki
- Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
- Jyväskylän kaupunki

LÄHTEET

- ARA (2020). Korjausavustus iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaamiseen. https://www.ara.fi/fi-FI/Lainat_ja_avustukset/Korjausavustukset/Korjausavustus_iakkaiden_ja_vammaisten_henkiloiden_asuntoihin
- AsumisenApu (2022). Saa ennakoida. Ethän jää jumiin nykyiseen kotiisi – tuore kyselytutkimus valottaa ikääntyvien asumistarpeita. <https://www.asumisenapu.fi/saaennakoida/blogitarinat/ethan-jaa-jumiin-nykyiseen-kotiisi-tuore-kyselytutkimus-valottaa-ikaantyvien-asumistarpeita/>
- Koramo, M., Välikangas, K., Pitkänen, S., Parviainen, J., Miettinen, H., & Haukkapää-Haara, P. (2023). Kuntien ja hyvinvointialueiden toiminta ikääntyneiden asumisessa ja asumispalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:36.
- Kortelainen ym. (2020). Ikääntyneiden asuminen – ennakointi ja varautuminen kunnissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:55.
- Kuntaliitto (2022). Suosituksia kuntien ja hyvinvointialueen yhteistyön johtamiseen. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2022/kuntaliitolta-suosituksia-hyvinvointialueiden-ja-kuntien-yhteistyön-johtamiseen>
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012. (Vanhuspalvelulaki)
- Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta 790/2022. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220790>
- Oosi ym. (2020) Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen tilanne ja tulevaisuuden tarpeet. Ympäristöministeriön julkaisu 2020:8.
- Rajaniemi, J. & Rappe, E. (2022). Ikäturvallinen asuinalue. Ikäinstituutti.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2022). Asunnot ja asuinolot. Viitattu: 2.7.2023.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2022). Iäkkäiden ihmisten kotiin annettavat palvelut ja asumispalvelut kehittyvät lakiuudistuksella. <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/iakkaiden-ihmisten-kotiin-annettavat-palvelut-ja-asumispalvelut-kehittyvat-lakiuudistuksella>
- Tilastokeskus (2019). Nuoret ja 65–74-vuotiaat elämäänsä tyytyväisimpiä, yksinäisyys yleisintä iäkkäiden ja yhden aikuisen talouksissa. https://www.stat.fi/til/eot/2017/eot_2017_2019-05-24_kat_003_fi.html
- Tupala, T., Leskelä, R., Kaarnasaari, A., Kajova, M., Kyrö, R., Peltokorpi, A. & Määttä, O. (2018). Maakuntien ja kuntien yhteistyö ikääntyneiden ja erityisryhmien asumisessa ja asumispalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 18/2018.
- Vanhustyön keskusliitto (2021). Korjausneuvonta. <https://vtkl.fi/toiminta/korjausneuvonta>
- Ympäristöministeriö (2020). Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma 2020–2022. https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Ikaantyneiden_asumisen_toimenpideohjelma_FI-52565ACB_21A7_4EB5_B5E1_99651279528D-159518.pdf/52eb690c-1d88-17c4-a571-9d0054ff7961/Ikaantyneiden_asumisen_toimenpideohjelma_FI-52565ACB_21A7_4EB5_B5E1_99651279528D-159518.pdf?t=1603259593212

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

ISBN: 978-952-361-053-8 PDF

ISSN: 2490-1024 PDF